

MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

II. évf. 6. szám – 2006. november 20.

Tartalom

Pernecker Dávid Súlyos (abszurd jelenetecske)	2. OLDAL
Áldozó Krisztián Csikkek (részletek a versciklusból)	3. OLDAL
Iézengő Ritter György Unalmas filmek (Megk5ve a Galomtól)	3-4. OLDAL

KISS Kornélia

Kétperces

A probléma kezdetben nem látszott veszélyesnek, csak éppen aludni imádott. Képtelen volt ellenállni, ha párnát látott. A tarkója zsibbadni kezdett, és le ragadtak a szemei. Nem tehetett róla, szerette az öntudatlanságot. Gyakran elodázta miatta dolgait.

A meditálást egy barátja ajánlotta azzal, hogy milyen pihentető. – Elképzeled, hogy egészen apró vagy, és felmászol a saját fejed tetejére. Gyönyörű tájat látsz, valami megnyugtatót. Utána ugyanígy lemászol, de ne kapkodd el!

Ez nem tűnt nehéznek. Mikor végre felért, a szeptemberi Balatont látta, kék tavat, fehér vitorlákkal, tökéletes volt, álomszerű. Jól érezte magát, csak néha fogta el valami furcsa nyugtalanság, ilyenkor a kép elhalványodott, szinte elszürkült, szétfolyt a szeme előtt, de ezek csak pillanatok voltak, semmi ahhoz a témérdek időhöz képest, amikor a tó csodálatosabb volt minden valaha látott tájnál. Később a nyugtalanság állandóvá vált, feszengett. Eszébe jutottak dolgok, például hogy be kellett volna menni az egyetemre, gondolkodni kellene, egyszer végre már komolyan, hogy mihez kezd magával, és egyáltalán: jó lenne a valóságban látni a Balatont. Vágyott a víz csobogása után (hang ugyanis nem tartozott a képhez), szerette volna belemártani a kezét, a lábát. A szeptemberi délután is untatta, elvégre nyár van, és van este, meg hajnal, eső, szél, felhők.

Azért sajnálta. Körülményesen készülődött, mire rászánta magát, hogy elkezdjen lefelé ereszkedni egy hajtincsen. Azonnal érezte, hogy valami nincs rendben, többször elvétette a mozdulatot, végül a tincs kicsúszott a kezei közül, szó szerint egy hajszálon múlt, hogy elkapta. Sikoltott egyet. Ott himbálózott a hajvégeken, ahol még a váll is szédítő mélységben látszott. Nagyon megijedt. Így nem tud, így nem lehet továbbmenni, nem engedheti el, a tincs jobbra-balra leng, mi van, ha elvétí a vállát és összezúzza magát a padlón? Kínál – keservvel viszkapaszkodott a hajszálakon. A feje búbján leült és sírva fakadt. Haragudott magára, hogy ilyen ostoba, hiszen itt jött fel, csak nem emlékszik, hogyan. Érezte, hogy most rögtön indulnia kellene, megpróbálni újra. Csak olyan fáradt ne lett volna. Már nem sírt, az őszi Balaton békével vette körül, elálmosodott tőle. Aludni szeretett volna. Ha kipihen az egészet, minden megoldódik magától.

Mikor felébredt, a nap ugyanott állt az égen, az egyszem bárányfelhő is ugyanott lebegett, bár folyamatosan úgy tűnt, mintha úszna az égen, egész pontosan nyugati irányba. Úgy látszott, itt nincsenek napszakok. Eszébe jutott, hogy ahol nincsen

reggel és nincsen este, ott az ember akkor alszik, amikor akar. Továbbá, miután nincsenek beosztva az órák, sehol nem szükséges megjelenie adott időre. Lehet, hogy idő sincsen, és különben is ugyan hol lenne meg? Csak haj van, és a Balaton. Az utolsó gondolatától rossz érzése támadt, ez vette rá, hogy hozzáfogjon megint a leereszkedéshez. Félt, tudta, hogy megtörténhet újra, megint elkezdhet zuhanni, és ki garantálja, hogy ezúttal is szerencséje lesz? Már azt is elfelejtette, legutóbb hogy kezdett hozzá. Kereste a támasztékokat a kezével, a lábával, hiába. Elkeseredésében toporzékolni kezdett, zokogott, kiszaggatott tövestől vagy három hajszálat. Szerette volna érezni, ahogy gyökerekkel együtt kihasadnak a fejbőréből, de nem történt semmi. Ez teljesen kifárasztotta, le kellett ülnie. Bámult maga elé, a kezében az egyik kitépott hajszállal. Ezek szerint fájdalom sincsen erre felé, ezt is megtudta legelőbb.

Még néhányszor próbálkozott, kapkodva, céltalanul. A Balatonról közben megfeledkezett. Olyan volt, mintha először látná, gyönyörű, ragyogó és békés. Nézte, valami ragaszkodásfélét érzett, és nem mozdult. Később – gondolta – el is felejtettem, milyen jó itt. Hiba lenne máris faképnél hagyni. Tulajdonképp rengeteg előnye van. Ezeket is figyelembe kell venni. A rend kedvéért erőlködött egy rövid ideig, hogy felsoroljon néhány érvet a lenti világ mellett, de csak hátrányok jutottak eszébe, egy előnyre sem emlékezett.

Ezután már csak üldögélt, a nemlétező időt az alvások számával mérte, később erről is leszokott. A nyugtalan periódusok lassan elmaradtak. Néha olyanformán érzett, mintha valamit elfelejtett volna, ami sürgős, halaszthatatlan, de mindig elhessegette azzal, hogy biztosan csak képzelődik. Ahol csak haj van és a Balaton, ott semmi keresnivalójuk sürgős és fontos ügyeknek.

Időközben lent halálra rémültek, kezelésről kezelésre hurcolták a szerencsétlen lányt, aki egyik napról a másikra alkalmatlanná vált legalapvetőbb kötelességeinek teljesítésére, alig beszélt, és nem volt hajlandó elhagyni a szobáját. Ő mindebből szinte semmit sem észlelt. Azt sem, hogy pár hét sikertelen kezelés után végleg elhelyezték egy vidéki szanatóriumban, ahol jelenleg is állandó felügyelet alatt áll.

Egyébként jól érzi magát, csendesen viselkedik, és könnyen kezelhető. Mára már nem zaklatja fel semmi a létrára emlékeztető tárgyakon, és a gyakori, alapos hajmosáson kívül.

FARKAS ÁTILÁ - SZERÉNÁD

PLOTÁR Noémi

kaland a...

könyvtárban keresel néznek rád furán byron? nincs hogy összes? pláne keats? főleg ők kik? angolok, romantikusok... valami költők? valami... közben a polcra figyel a harry potter meg a da vinci-kód ez lenne az irodalom szép.

Első gyertya

Nos, pár nap híján pontosan egy éve jelent meg a Forma első, bemutatkozó száma. Ez a tény, és a – mostanival együtt – megjelent hét lapszám még nem adna elegendő okot az ünneplésre. Meg úgy gondolom, hogy nem is a mi feladatunk, a szerkesztőség feladata, hogy gratuláljunk, kezet rázzunk önmagunkkal. Vagy, hogy hosszas öndicséretbe kezdjünk. Nem célunk. Talán az még nem lépi át a jó ízlés határát, ha büszkeséggel gondolunk az eltelt időszakra. És talán lehet is büszkének lenni, mert ha nagyot nem is, valami különlegeset sikerült létrehozni. Az első lépések megtétele után érdemes mindig megállni, és végiggondolni az egészet, az elejétől fogva. Csak azért, hogy ne felejtünk el semmit, meg azért, hogy legyen elég időnk kellő mértékű önkritikát gyakorolni, ha szükséges. Ártani mindenesetre nem árt.

Vizont szeretnénk megköszönni minden segítséget, minden beérkezett alkotást, és azt, hogy olvastatok, lapoztatok minket, a figyelmeteket. Reméljük, hogy sikerült egy fórumot létrehozni, melyen lehet és érdemes felszólalni.

Ebben a szemeszterben utoljára jelent meg a Forma, az elmúlt fél év négy lapszáma helyett két számban publikálhattatok. A következő megjelenés februárra várható, viszont a szerkesztőség addig is működik, ezért természetesen folyamatosan várjuk alkotásaitokat, ötleteiteket, észrevételeiteket, véleményeket. Kérünk Titeket, hogy megjelenésre szánt műveiteket a forma@marketing.pte.hu e-mail címre küldjétek az írott szövegeket (novellák, versek, elbeszélések, kritikák, recenziók, esszék, stb.) csatolt, „doc” vagy „rtf” kiterjesztésű fájlként. A következő találkozásig kellemes feltöltődést kíván a Forma szerkesztősége!

Nyomda: ADOC Interprint Nyomda Kft., Budapest, Fehér út 10.

Felelős vezető: Csényiné Iszli Magdolna

Megjelenik 12.000 példányban

HU ISSN 1586-1767

Impresszum

Művészeti szerkesztő: **Somogyi Eszter**

Tördelőszerkesztő: **Wéber Tamás**

Szerkesztőség: **UnivPécs – Forma**

7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b. Tel.: 72/501-500 (2122, 2144)

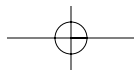
E-mail: forma@marketing.pte.hu

Az UnivPécs egyetemi hírlap művészeti melléklete együttműködésben az SDP Fiatal Alkotók Egyesületével

Főszerkesztő: **Mester Zoltán**

Irodalmi szerkesztő: **Balogh Robert**

PERNECKER Dávid

Súlyos

(abszurd jelenetecske)

Hivatali iroda, nem túl nagy, szürkén berendezett, semmilyen. A falon oklevelek, a polcon díjak. Az íróasztalon egy számítógép, mellette egy tolltartó és egy lámpa, pár irat, papír. Az íróasztal mögött egy olcsó öltönyös, középkorú, szemüveges férfi ül unottan, egy ceruzával játszadozik. Rövid barna haját hullámoztatja a légkondicionáló ventilátorra. Nyílik az ajtó. Bejön Mr. Jenkins. Középkorú, de jól tartja magát. A férfin bőrdzseki, alatta egy fekete póló. Farmert visel, haja fekete, középhosszú. Látszik rajta, hogy másnapos. Relatíve vidáman lép az asztalhoz.

JENKINS: (mosolyogva) Szép jó estét!

HIVATALNOK: (egyhangúan, unottan) Nem túl szép.

JENKINS: (szeme se rebben) Nem túl szép estét!

HIVATALNOK: Reggel van.

JENKINS: Nem túl szép reggelt!

HIVATALNOK: Jól van. Mit akar?

JENKINS: (kicsit félve, bizonytalanul) Khm... a feleségemre szeretnék ejtetni egy 45 tonnás súlyt... lehetséges ez?

HIVATALNOK: Hát ez ebben a formában nem. Mr...?

JENKINS: Jenkins, Dave Jenkins.

HIVATALNOK: Sajnálom Mr. Jenkins, de a 45 tonnás súlyunkat előre lefoglalták ma estére. Most épp fényesítik. Akad 40 és 35 tonnás súlyunk.

JENKINS: (elgondolkodni látszik) Hát... akkor a 40 tonnásat választanám... tudja tegnap egy oltári buliban összejöttem a barátnőjével, és messze így a legkönnyebb elintézni az ügyet. (nevetve) Nemde?

HIVATALNOK: (nem reagál a „poénra”, rezignált marad, a gépre mered) De. Bizonyára. Akkor küldhetem a 40 tonnásat? Ugye Mrs. Regina Jenkins a cél?

JENKINS: Igen Ő. Persze, küldje csak... izé... nem tudja elintézni, hogy láthassam a... az eseményt?

HIVATALNOK: Sajnálom, de ez a szolgáltatásunk csak ünnepeken érvényes.

JENKINS: (sajnálkozva csettint) Ejj, ez kár...

HIVATALNOK: (a monitorra koncentrálna, az egérrel matatva) Elmúlt 18 éves?

JENKINS: El, természetesen...

HIVATALNOK: Láthatnám a személyi igazolványát?

JENKINS: (készségesen) Persze, adom...

Odanyújtja az igazolványt, a hivatalnok megnézi, tüzetesen, majd visszaadja.

HIVATALNOK: Rendben, akkor egy olyan 10 perc múlva tudjuk kivitelezni az Ön kérését. Jelenleg el vagyunk havazva.

JENKINS: Rendben. Mindent köszönök és viszont látásra!

HIVATALNOK: (továbbra is unott, fel se néz a monitorról) A viszont látásra, vegyen ajándék cukrot az aulában.

Jenkins mosolyogva kísétál. Pár másodpercre a nyitott ajtón beszűrődik a tipikus ügyintéző, hivatali hangzavar. A hivatalnok az ajtó becsapódása után is a képernyőt nézegeti, majd egy iratot vizsgál meg, s ír alá gyorsan, fontoskodva. Ekkor lép be egy nő. Magas, szőke, csinos. Olyan 27 lehet. Vidám hangon szólítja meg az ügyintézőt.

NŐ: Helló!

HIVATALNOK: (kipillant a monitor mögül, sóhajt) Önnek is...

NŐ: (picit hadarva) Na, szóval befizettem itt kint (az ajtó felé mutat a hüvelykujjával) egy súly-rendelést és azt mondták, hogy maga intézi... szóval 45 tonnás súlyról...

HIVATALNOK: (félbeszakítja, de ugyanazon a hangon) Sajnálom, de nincs jelenleg 45 tonnás súlyunk. 35 tonnás van már csak szabadon.

NŐ: (rábólint egyből) Az is megfelel! A férjemre kéne ráejteni.

HIVATALNOK: Rendben hölgyem. Kérhetném a személyi igazolványát?

NŐ: (pár pillanatnyi keresés után odanyújtja) Persze, itt van, tessék.

HIVATALNOK: (ezt is megvizsgálja lelkiismeretesen) Úgy látom, minden rendben van Mrs. Jenkins, elmúlt 18 éves. Akkor küldöm a súlyt, ha jó önnek, akkor egy 5–10 perc múlva érhet célba. Mr. David Jenkins a célpont igaz?

MRS. JENKINS: (meglepődve) Igen, ő... honnan tudja a nevét?

HIVATALNOK: Megérzés. Akkor elküldtem.

MRS. JENKINS: (lelkes) Ó, értem, köszönöm uram... Tudja megcsalt a féreg.

HIVATALNOK: (az órájára tekint, nem néz fel, miközben beszél) Szörnyű Mrs. Jenkins, szörnyű.

A hivatalnok várakozva felnéz, s ekkor már zuhan is a 40 tonnás súly Mrs. Jenkinsre. Nagy nyekkenéssel és roppanással maga alá temeti a nőt. A hivatalnok most is ugyanolyan farccal néz, mint eddig végig. Megrázkódtatásnak egy fikarcnyi jelét sem mutatja. A felkavart port legyezgeti maga elől, köhécselve. Ekkor berohan Mr. Jenkins, lihegve próbál magyarázni.

JENKINS: (undorodva tekint a súlyra és az alóla szivárgó vérre) Nem túl szép reggelt újra. Azért jöttem, hogy visszavonjam az előző ügyet, tudja meggondoltam magam. Szeretem. Hiba lenne...

HIVATALNOK: (rezignált, közönyös) Uram, rossz hírt kell közölnöm. Ez alatt a súly alatt a felesége fekszik holtan. Sajnálom.

JENKINS: (elszörnyülködve, letaglózva) Istenem ne! Maguk aztán értik a dolgukat!

HIVATALNOK: (a büszkeség apró mosolya villan az arcán) Köszönjük uram. Mindent az ügyfelekért, tudja.

JENKINS: (szomorúan) Persze... tudom, de én tényleg szerettem... most mihez kezdjek, mondja meg, mihez? Tényleg, amúgy mit kerestett itt a nejem?

HIVATALNOK: Hát az igazság az, Mr. Jenkins...

Nem tudja befejezni a mondatot, mert ekkor Mr. Jenkins-re rázuhan a 35 tonnás súly. Akárcsak a felesége, ő is egy nyekkenéssel tűnik el a súly alatt. A hivatalnok köhécselve feláll, megint legyezgeti a port. Kikerüli a súlyokat, átugrálja a vértócsákat, oda sétál az ajtóhoz, kinyitja, s kiszól.

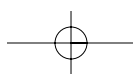
HIVATALNOK: Molly, legyen oly szíves és szóljon a takarítóknak. Köszönöm.

Lassan, elgondolkodva becsukja az ajtót. Megáll az asztallal szemben, a két súlytömböt nézi, majd sóhajt egy mélyet, fájdalmasat...

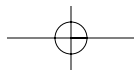
HIVATALNOK: Mindennap ugyanaz... emberek...

HAJNAL NORBERT - MADÁRKA

2006. november 20.

3

FARKAS ATTILA - EGO-LEGO

lézengő Ritter György

Unalmas filmek (Megk5ve a Galomtól)

M.-nek

...mai nevek csak azért maradnak fenn,
hogy azokat még ezer év múlva is leköpjék.
(Hamvas Béla: Patmosz – 1956)

Néhány évvel ezelőtt, az Iparművészeti Egyetem (ma Moholy-Nagy László) melletti kis moziban rendezett amatőr filmsztrívalon vettem részt. A záróünnepségen sok kezdő, ma már külföldön is elismert fiatal rendező első elismerését vehette át. A műsorvezető zárómóndataiban kitért arra, hogy jól sikerült a fesztivál, sok volt a látogató, jók voltak a bulik, majd megígérte, hogy jövőre is találkozunk (így is lett). Addig is csinálunk jó filmeket, majd sietve hozzátette, hogy „unalmasakat azt azért ne csináljunk(!), mondjuk ötvenhatról NE, mert az dög unalmas”. A közönség megtapsolta. A műsorvezető úr ma milliomos playboy, reklámügynökség vezetője, egy politikai párt kampányfőnöke, művésznevét pedig Jerry Siegel és Joe Shuster által 1932-ben kitalált képregényfigurából facsarta ki (lehet keresgélni).

Elgondolkodtató, hogy vajon mi lehet az oka, a rendszerváltás és az azutáni generáció érdektelen hozzáállásának az ötven évvel ezelőtti eseményekhez. Kényszerűség beszélni erről: valaki többet akarna kimondani, valaki kevéssel is beéri; valaki törvényes rendként értelmezi az akkori rendszert, valaki a legdurvább diktatúrának. Kérdéses, hogy a fent említett úriember állítása egy általános gondolkodást tükröz, vagy csak egyéni vélemény? Summa summarum az idén bemutatott fővonalbeli ötvenhatos filmek (Goda Krisztina: *Szabadság, szerelem*, Szilágyi Andor: *Mansfeld*, Colin K. Gray, Megan Raney: *Szabadság vihara*, Erdőss Pál: *Budakeszi srácok*) főhősei viaszos bábok és nyálkás pajorok, akik inkább az ünnep PR kampányát izmosítják.

Az ötvenhatról az elmúlt félszázadban, mintegy száz film készült, amely valamilyen formában érintette a témát. Az 1960-as évekig szörnyű műfaji toposzokkal tűzdelt futószalagopuszokat gyártott a kultúrpolitika. Nem is olyan régen egy, az ősfilmeket népszerűsítő kereskedelmi csatormán látható volt Keleti Márton *Tegnap* (1959) című bugyuta katonáskodása, amely egy laktanya helytállását mutatja be.

A hatvanas évek újhulláma már másképp állt a forradalomhoz. Az enyhülő Kádári diktatúrában már lehetett (némán) utalni az ötvenhatra. Szabó István fiatal útkeresőinek (*Álmodások kora* – 1964; *Apa* – 1966; *Szerelmesfilm* – 1970), Jancsó betyárjainak (*Szegénylegények* – 1965) ugyan a rendszerrel haverkodva, de volt egy néma sóhajuk a zsarnokságról. Ők már nem tudtak úgy élni, mintha mi se történt volna.

A hatvanas években Herskó János *Párbeszéde* (1963) és Fábri Zoltán *Húsz órája* (1965) már a múlt és jelen kapcsolatát feszegeti. >>A Főnix ébredezett.<<

A hetvenes-, nyolcvanas években egyre érezni lehetett, hogy Kádár elvtárs öregszik. Többek között Mészáros Márta (Napló filmek: *Napló gyermekeimnek* – 1982; *Napló szerelmeimnek* – 1987; *Napló apámnak és anyámnak* – 1990; *Kisvilma* – *Az utolsó napló* – 1998), Sándor Pál (*Szerencsés Dániel* – 1982), Gábor Pál (*Angi Vera* – 1978) voltak az elsők, akik levegőt vettek, ahhoz, hogy kimondják mikor nem volt ellenforradalom. Kósa Ferenc kissé dagályos, ám annál nagyobb élményű, eddigi utolsó játékfilmje *A másik ember* (1987) először érzékelteti: ötvenhat népfelkelés volt.

Elindul a rendszerváltás és újjászületik a forradalom szelleme (melyet ekkor ideiglenesen polgári-demokratikus forradalomként kanonizálnak); nemzeti ünnep lesz. Folytatódik az ötvenhatos filmek reneszánsza: Bereményi *Eldorádója* (1988); Kézdi-Kovács *Kiáltás és kiáltása* (1987); Zsombolyai János *Halálraítélte* (1990); Makk Károly *Magyar Rekviemje* (1990) és rengeteg dokumentumfilm, amely először mert őszintén beszélni a forradalomról. (Folytatás a 4. oldalon)

Áldozó Krisztián

Csikkek

(részletek a versciklusból)

- I.
Minden gondolat leírandó.
Minden irat széttépendő.
Minden toll eltűnik.
- II.
Talán semmi újat eddig,
Talán ezután se,
Lehet meg se éri,
Lehet, hogy nincs muszáj,
Lehet, csak vállrándítások vannak.
- III.
Egyre több hirtelen mozdulat, zavarodottságba kurvult
Tény, és egyre több rúgnivaló értetlenség. Egyre nagyobb
Távolságok jutnak az eszembe és egyre gyorsabban
Csukom be az ajtót.
- IV.
Mint, mikor a szegény anya átsétál
Gyerekeivel a főutcán és végigrettegi.
Fél, hogy a gyerek is észreveszi a kirakatot,
az ételt, a játékot, a ruhát, mindent, amire nincs keret.
S ha már észrevette, meg kell kapnia akár telik rá, akár nem.
Az ember gyűlöl nemet mondani annak, akit szeret.
Már tényleg „drágák” vagytok. Én az anya, és a kisgyerek.
- V.
Elfogadtatom magam. Igyekszem azok közé kerülni,
Akik elfogadnak másokat. Így megy ez. Elfogadom.
- VI.
Nem tudom, hogy nem vagyok álmos, vagy csak
Rühellek egyedül lefeküdni. Ha belegondolok,
Rühellek egyedül álmos lenni. Nem. Sokkal inkább szeretek
Este közösen elfáradni. Anyám padlót súrolni hív.
Félreért az Isten.
- VII.
Mert nem tudom összeszedni az emlékeket. A papírokat,
A képeket, a kézzel hímzett törölközőt. Mert nem tudom
Letörölni a videókat és felejteni. Mert nem tudok továbblépni,
Mert nincsen lábam. Odaadtam neki, hogy messzebbre jusson.
- VIII.
Az ember érzi, hogy jobb ember lett. Tapintatosan tapasztalja,
elfélmosolyodik, gondolatban magához ölel mindenkit,
hátradól az ágyon, és elégedetten megállapítja,
hogy legalább van mivel pótolni az elfogyott vécépapírt.
- XIII.
Valami eltörött bennem. Most állunk, nézzük a darabjait.
Anyám megijedt, szerinte Zsolnay. A srácok azt mondják
Ők nem szóltak volna senkinek. Apám megragasztaná,
De nem ért hozzá. (A sajtóján kívül máséhoz nem nyúl
Szívesen.) „Szívesen”. Buta szóviccek. Ezekbe temetkezem.
- XIV.
Schwarzenegger (Babits Mihály) szeretnék lenni, hogy
Egyedülálló fizikumommal (szellememmel) elkápráztassam
A csajokat (olvasókat) és pillanatnyi élvezetet (maradandó
Felismerést) okozhassak nekik az ágyban (versemben).
Kéne még hasazni. (Csupa meghasonlás az élet.)
- XIX.
A könyvhét azért jó, mert láthatom, hogy a
Negyvenéveseknek megy. Na jó, vannak kivételes
Húszasok. Egy-kettő. Ez az ő privát, heroizált játszóterük,
Személyre szabott homokozóval. (Legyen a fejét hova dugni.)
Kötetek. Arcképpel a belső borítón, s mind befelé tekint a sa-
ját tartalom felé.
Egy-kettőt kinyitni se merek. Tartok tőle, hogy köpnek.

(Folytatás a 3. oldalról)

Unalmas filmek

(Meg5ve a Galomtól)

Az ötvenhatos filmek reneszánsza ekkor volt, az események után harmincnyolc évvel...

...majd ötven évvel.

Az ideai termést kétségtelenül az évforduló indokolja. Rengeg doku és jó pár elkészült és még készülő játékfilm prezentálja az ünnepet.

Az előkészületek már tavaly megkezdődtek, az egyik régóta tervezett alkotás Szilágyi Andor második rendezése a *Mansfeld – magasabb szempontból* – címmel került végül a mozikba. A tizennyolc évesen kivégzett forradalmár fiúról azonban furcsa mód keveset tudunk meg a 120 perces műből. A film első részében a Széna téri srác forradalmi gondolatai a pubertáskori lázadással vegyül. A forradalom elbukása után játszódó sztori gyermekcsapatából kilóg a fiatal Petike, mert forradalmi emlékei után se nő, se piára nem tud gondolni, csak arra, hogy majd megmutatja ezeknek a mocskos ávósoknak. Haverjai azért másra is gondolnak: meztelen csajokat kémlelnek, vagy a disszidálást tervezik. Együtt elkötik a főmufti kocsiját, lefegyvereznek egy tisztet, majd lebuknak és irány a sitt. A dramaturgia itt fordulatot vesz, az eddigi szereplők szinte háttérbe kerülnek és a karhatalmi tiszték drámájára koncentrálnak a történet. A különböző testnedveket viccesen bemutató *Tibor vagytok, de hódtani akarok...* (r: Fonyó Gergely – 2006) című szexkomédiából ismerős Fancsikai Péternek ezután alig kell küzdenie a dialógusokkal, mert szinte nincs is neki. Számára elég szétvert arccal néha elismételni: ezek úgyis kinyírnak. S valóban nemcsak a történetben, de a színészi alakításban is lepipálja őt Nagy Ervin (aki a karhatalmista szerepében ismét ugyanolyan jó alakítást nyújt, mint a karcagi gizda csávó, a biszex hímrinygó, vagy Kossuth Lajos bőrébe bújva), Diményi Áron (aki a Hajdú Szabolcs filmek és a Koltai Lajos féle *Sorstalanság* Citrom Bandija után ismét zseniális a kémkedő, kétszínű rendőr szerepében), Maia Morgenstein (aki ismét hozza a Passió-féle drámai anyakaraktert) és Eperjes Károly (akinek szájában most egy kicsit túlrejt a számóca) profi csapata. Ennek ellenére Fancsikai játéka nem rossz teljesítmény, csupán a felemás szándékkal megírt forgatókönyv nem rá, hanem egy erős színészi csapatra fókuszál.

A *Mansfeld* című film bármilyen furcsa nem Mansfeld Péterről szól elsősorban, hanem arról a magasabb szempontból, amelyet az alcím takar. Ez pedig nem más, mint annak a hatalmi gépezetnek a bemutatása, amely végül másodfokon halálraítélte őt. Sajnos pont emiatt (is) válik unalmassá a film. Szilágyi Andor és Füredi Zoltán forgatókönyve a diktatúradrámák jól ismert sablonjait ismételteti (család – vallatás – felettes hosszadalmas váltakozása, amely a végén erkölcsi győzelmet eredményezne), képi világában a jól ismert tévéfilmes (hosszú) premier plánok és félközeli váltakoznak egészen addig, amíg (látszólag) Medvigy Gábor (a Tarr Béla filmek operátora) rábeszéli a rendezőt néhány hosszú, de annál mélyebb jelentésű, a film legértékesebb részét képező beállításra.

Két szempontból jobb film a *Mansfeld*, mint az összes hasonló témájú, ideai ötvenhatos kampányfilm. Ha jó szívű akarok lenni, akkor azért, mert annak ellenére, hogy a film nem a címszereplőről szól, jó alakításokat és remek befejezést felvonultat, színvonalas, történelmi dráma. Komorabb szempontból, azért mert nincs nála jobb.

De rosszabb igen

Az egyik „kihívó” Erdős Pál *Budakeszi srácok* (2006) című unalmas családdrámája. A hetvenes-, nyolcvanas években virágkorát élő rendező, kortárs film-drámái visító nevetésre ingerlik a nézőket. Szegény Erdős előző munkájának, az *Üvegfalnak* (2005) is ezt az „elismerést” kellett elszenvednie a tavalyi filmszemlén. Jelen ötvenhatos dolgozata, többhelyütt újra kivált ilyen hatásokat. A film egy csonka család (anya-fiú) útkeresését és tragédiáját mutatja be, amely az ötvenhatos eseményekben csúcspontot

ki. Az ötletlen plánozás, a rossz vágások, a röhejes vizuális effektusok, és a kifejezetten rossz rendezés unalmas egysíkú tévéfilmmé változtatja, az egyébként komoly drámai alapot. Ehhez hozzájárul a gyermekszínészek játéka, amely inkább a karakter felolvasásához hasonlít. Sajnos a felnőtt kollégáik is elég kényelmetlenül érzik magukat a rossz rendezői instrukciókkal felépített, közhelyes dialógusokkal életre keltett szereplők bőrében. Nagy-Kálózy Eszter egy-két jelenet kivételével, lapos anyaszerepet formál, Koltai Róbert hozza a rádiókabaréból ismert illetékes elvtárs karakterét, ezúttal a rendszer bírálójaként, Bán János szerető alakja a látszat ellenére ugyanolyan jelzésszerű, mint László Zsolt, Dörner György és Kovács Lajos karaktere. A film legkínosabb részei a hiteltelen sváb akcentusú szereplők jelenetei, illetve a szovjet hadsereget jelképező elenyésző (két harckocsi) felbukkanása a film különböző részein. A *Budakeszi srácok* egyszerűen elkészített, kissé slamos televíziós munka, amelyre ráfér egy kis igazítás a trükkstúdióban és a vágóasztalon – kár egy ilyen nagy múltú rendezőtől.

A másik „kihívó”, az amúgy is másfajta dimenziókban gondolkodó, Goda Krisztina által rendezett *Szabadság, szerelem*. Andrew G. Vajna, a magyar sajtó által kikiáltott szuper sikeres, valójában az utóbbi idők legsilányabb tucatfilmjeit (pl. Michel Canton-Jones: *Elemi ösztön 2* – 2006) gyártó producere, miután nem sikerült sztárt faragnia dekoratív nejből (sikertelenségét kompenzálva inkább ki dobta az asszonyt – ezzel is pletykakampányt szolgáltatva saját filmjének), úgy döntött hazatér, hogy a legmenőbb magyar vállalkozóval karöltve (Demján Sándor) amerikai típusú, két órás mozicikké magasztalja fel az ötvenhatos eseményeket. A film valóban nagy lélegzetű munka, amit a reklámkampánya is bizonyít. Szorosabban ehhez a műhöz tartozik Colin K. Gray, Megan Raney rendezőpáros *Szabadság vihara* (2006) című dokumentumfilmje is, amely megcáfolja Goda Krisztina filmjének stáblistáján olvasható utolsó mondatai egyikét, vagyis, hogy a mű és annak szereplői bármilyen kapcsolata a valósággal, csak a véletlen műve. Az, hogy Quentin Tarantinonak és Lucy Liunak mennyi esztétikai beleszólása volt a dokuba, nem lehet érzékeltetni, de úgy vélem az ő nevének jelentősége ennél a munkánál, csak azok számára lehet érdekes, akik (fiatalságuk ellenére) napról-napra a kereskedelmi tévék (szomorú) „durranásain” szocializálódnak.

A *Szabadság vihara* valójában semmi más, mint a Vajna-film kedvcsinálója. Felépítésében és mélységében a National Geographic Channel szenzációhajhász, ismeretterjesztő jellegű alkalmazza. Középszerű, gyorsvágású, hatásvadász előadás, amely szinte elfedi az emigrációs sorsban lévő tragédiát. A *Szabadság, szerelem* „prologusa”, ez a film, amelyről nem csodálkoznék, ha legközelebb a DVD változat extrájában jelenne meg. S ha majd megjelenik örülhet a nyálás, giccses tinivígjátékokon és a kommandós, számítógépes játékokon edződött közönség, mert végre ők is megkaphatják, az ízlésükhöz igazított ötvenhatos emlékműsort (talán nemsokára a film számítógépes változatán együtt irthatjuk a ruszkit a Széna téren, vagy a Corvin közben).

A *Szabadság vihara* sport-forradalom sztorija elevenedik meg előttünk eposzias külsőben, a Children of Glory angol címet viselő szerelemesfilmben. Goda Krisztina és Andrew G. Vajna műve tulajdonképpen ugyanazt csinálja ötvenhatossal, mint amit több száz évvel ezelőtt a Képes krónika szerzője csinált a Kalandozásokból. A melbourne-i olimpia magyar vízilabdapólósai lehel kürtjeként vágnak vissza a buzi (idézet a filmből) ruszkit a forradalom eltiprása miatt. Ezt a valódi eseményt fűszerezik meg az alkotók egy csöpögős „lávsztorival”, amelyben feltárnak az ötvenhatos forradalom eseményei. Ám sajnos azt elfelejtették, hogy a forradalmi tragédiát furcsa lesz egy patetikus, amerikai sablonformával elmesélni. A film dramaturgiája, karakterei, zenéje és látványvilága az amerikai sematizmus jeleit viseli

magán: harcos műegyetemi forradalmár, szemrevaló, árva lányka (pláne Molotov-koktéllal és gyufa nélkül), akit már megszorogattak az ávósok (Falk Viki), kigyúrt, „deltamatyis” vízipólós, aki a csapatot is képes otthagyni friss szerelméért (Szabó Karcsi), a nagy dumás machó vízilabdás span (Vámos Tibi), és a kissé idealista, mulya, egyetemista csávó (Marci) stb.

Konvencionális fordulatok, nagy érzelmi töltetek, túlhangsúlyozott akciójelenetek tüzdelik a filmet. A történelmi események mellett három dramaturgiai jól elhelyezett haláleset predesztinálja, a film felemás kataritikus (mitologizáló) befejezését: a fiatal mulya műegyetemista fiú (aki természetesen szerelemes Dobó Kata figurájába), akivel az ideológia, a béke száll sírba, majd a pap alakja, aki a hit elvesztését jelképezi, s végül a jövő, a fiatal anya pusztulása pecsételi meg szimbolikusan is a forradalom, de főleg a szerelmespár sorsát (talán véletlen, de feltűnő, hogy Roberto Rossellini: *Róma, nyílt város* – 1945 című filmje is erre az allegorikus-dramaturgiára épít).

A *Szabadság szerelem*, egy profi módon elkészített, de cseppet sem elgondolkodtató szórakoztatófilm (kivéve az utolsó percekben olvasható Márai idézetet). Képi világa is inkább a nagy lélegzetű csatákra, tömeggyűlésekre koncentrálnak levegős képeket részesíti előnyben. A kínosan hiányzó őszinte intimitást az agyonszűrőzött, túlvilágított, közhelyes képek próbálják kompenzálni.

Szomorú, de úgy tűnik, hogy a milleneumi és a holocaust megemlékezések filmes terméséből okulva sem sikerült színvonalas alkotást létrehozni, a magyar történelem egyik kiemelten fontos eseményéről. A *Szabadság, szerelem* főhősei éppen olyan viaszos, romantikus, harcos figurák, mint a középkori lovagkirályaink a *Sacra Coronából* (r: Koltay Gábor – 2002), vagy a mikronyi statisztériával sztyeppeit westernesdit játszó hét vezér a *Honfoglalásból* (1996). Képi világa és mondanivalója éppoly dekoratív, mint épp a lényegyet elsumákoló *Sorstalanság* adaptáció (r: Koltai Lajos – 2005), amely egy konkrét egzisztenciális válságból barnított, szélesvásznú, pompázatos holocaustgiccsot varázsolt.

Ezeket hiába is keressük az ideai filmekben (de hát ne terheljük túl a közönséget). Igaza lehet a cikk elején említett műsorvezetőnek: tényleg unalmas filmeket készíteni ötvenhatról, hiszen a valódi érzelmek távol állnak a mainstream – filmektől, közlésiünk meg nem is vágyik arra, hogy a szappanoperától eltérő stílusban fogyaszszunk el bármiféle (őszinte) forradalmi katarzist (ha van egyáltalán ilyen). Tehetetlenség érzése nehezdedhet ránk, hiszen a saját egyéni dolgainkról (sorstragédiánkról) is csak sablonosan tudunk szólni. Vajon ennek a kulturális erodációnak a felelőseit azokban az írókban, filozófusokban, tanároknak, politikusokban, egyszóval értelmiségiekben kell keresni, akik a rendszerváltás után már nem tudtak mit mondani az embereknek (értem ez alatt a Kádár-rendszer diktatúrájához szokott nihilista, minden-mindegy társadalmát arról, ami történik velük). Ötvenhat szelleme ezerkilencszáznolcvankilencben ott merevedett meg, amikor el lehetett volna kezdeni beszélni róla. Egy olyan időszakban, amikor egy pillanat alatt dőlt össze egy rendszer és annak erkölce, hogy átadja a helyét egy új minimumnak. Ennek az alapkönek a hiánya, illetve az emberek Kádár-kori nosztalgiája vezet a demokrácia és erkölcsök jelenlegi válságához.

(>>A csönd az, ami körbelengi ezt a korszakot.<<) Talán így válhattak unalmassá, felejthetővé az ideai ötvenhatos filmek is, amelyek szinte mindegyike alkalmas lesz az elkövetkezendő években az iskolai vetítésekre. Aki pedig igényesebb és mélyebb filmekre vágyik, az úgyis Gothár *Megáll az idejéhez*, Kósa Ferenc *A másik emberéhez*, Mészáros Márta *Napló-sorozatához* stb. fog nyúlni ötvenhat őszinte arcát (?) keresve.

